

FIȘA DISCIPLINEI LLL5122

1. Date despre program

1.1 Instituția de învățământ superior	Universitatea "Babeș-Bolyai"
1.2 Facultatea	Facultatea de Litere
1.3 Departamentul	Limbi și literaturi clasice
1.4 Domeniul de studii	Limbă și literatură
1.5 Ciclul de studii	Nivel licență
1.6 Programul de studiu / Calificarea	Filologie clasică / licențiat în filologie

2. Date despre disciplină

2.1 Denumirea disciplinei	LLL5122 Paleografie și istoria scrierii latinești / Literatura filosofică latină							
2.2 Titularul activităților de curs	Conf. dr. Vasile RUS Lect. dr. Cristian BAUMGARTEN							
2.3 Titularul activităților de seminar/ laborator/ proiect	Conf. dr. Vasile RUS Lect. dr. Cristian BAUMGARTEN							
2.4 Anul de studiu	III	2.5 Semestrul	5	2.6 Tipul de evaluare	C	2.7 Regimul disciplinei	Conținut ²⁾	DS
							Obligativitate ³⁾	DOpt

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităților didactice)

3.1 Număr de ore pe săptămână	5	Din care: 3.2 curs	2	3.3 seminar/c.p.	2s+1cp
3.4 Total ore din planul de învățământ	70	Din care: 3.5 curs	28	3.6 seminar/c.p.	42
Distribuția fondului de timp:					ore
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe					10
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					30
Pregătire seminarii/laboratoare, teme, referate, portofolii și eseuri					40
Tutoriat					2
Examinări					2
Alte activități: pregătirea de planșe paleografice					5
3.7 Total ore studiu individual	84				
3.8 Total ore pe semestru	154				
3.9 Numărul de credite	6				

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1 de curriculum	•
4.2 de competențe	•

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1 De desfășurare a cursului	• sală de curs
5.2 De desfășurare a seminarului/laboratorului/c.p.	• sală de curs/seminar/c.p.

6. Competențele specifice acumulate

Competențe profesionale	<p>C1 Utilizarea adecvată a conceptelor în studiul lingvisticii generale, al teoriei literaturii și al literaturii universale și comparate.</p> <p>C2 Comunicarea eficientă, scrisă și orală, în limba română și interpretarea de texte din limbile clasice / moderne.</p> <p>C3 Descrierea sistemului gramatical și lexical al limbilor clasice și utilizarea lui în traducerea textelor antice eline și latine din diferite epoci.</p>
Competențe transversale	CT1 Utilizarea componentelor domeniului limbă și literatură în deplină concordanță cu etica profesională.

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor acumulate)

7.1 Obiectivul general al disciplinei	<p>Paleografia și istoria scrierii latinești. Palierul de curs opțional dedicat limbii latine este consacrat paleografiei și istoriei scrierii latinești și are ca obiectiv principal familiarizarea studenților cunoscători ai limbii latine cu tipurile de scriere latinești practicate de-a lungul timpului, atât în producerea de inscripții pe suport de piatră, metal sau fildeș, os, cât și a textelor literare și funcționale pe papir și pergament. Țelul practic este acela al pregătirii studenților doritori de a se specializa în ecdotica latină, știința practică consacrată editării manuscriselor latinești produse de-a lungul timpului, până în epoca modernă. De aceea, partea de seminar va fi rezervată citirii și transcrierii unor tipuri cât mai variate de inscripții și scrieri manuscrise.</p> <p>Literatura filosofică latină. În segmentul consacrat literaturii filosofice latine, cursul vizează prezentarea câtorva etape semnificative ale morfodinamicii discursului filosofic în limba latină, în perioada romană de tranziție (între Republică și Principat) și în epoca imperială, atât din punctul de vedere al istoriei ideilor și a mentalităților (urmărind dominantele specifice epistemei studiate și contextul cultural specific), cât și din perspectivă morfologică (structuri filosofico-literare, teme și motive). Sursele utilizate sunt literare și filosofico-religioase.</p>
7.2 Obiectivele specifice	<p>3. Competențe dobândite: istoria filosofiei, cultură și civilizație romană, literatura latină, istoria ideilor,</p> <p>Tematica acestui curs este utilă studiilor socio-umane, fiind un instrument auxiliar important în asimilarea unor date culturale de bază, din perspectiva metodelor actuale. Studiul literaturii filosofice latine este indispensabil abordării istoriei culturale europene și are un rol modelator în asumarea memoriei culturale specifice acestui spațiu.</p>

8. Conținuturi

Paleografia și istoria scrierii latinești		
<p>8.1 Curs</p> <p>Săptămânile 1-2: Istoria studiilor paleografice.</p> <p>Bibliografie: Giulio BATTELLI, <i>Lezioni di paleografia</i>, Libreria Editrice Vaticana, 2002, pp. 20-31. Giorgio CENCETTI, <i>Lineamenti di storia della scrittura latina</i>, Pàtron Editore, Bologna, 1997, pp. 11-19. Edward Maunde THOMPSON, <i>Handbook of Greek and Latin Palaeography</i>, London, 1893, pp. 1-12. Maurice PROU, <i>Manuel de Paléographie latine et française</i>, Paris, 1892, pp.</p>	<p>Metode de predare metoda expozitivă, dialogul</p>	<p>Observații</p> <p>Obligațiile studenților: să participe și să activeze cunoștințele lor de limbă latină și de filologie clasică. Să parcurgă în prealabil bibliografia indicată.</p>

<p>1-14. Andrew ROBINSON, <i>The Story of Writing</i>, Thames and Hudson, 1995. Chapter Nine. <i>The First Alphabet</i>, pp. 158 sqq.. Chapter 10. <i>New Alphabet from Old</i>, pp. 168 sqq.. Cuvinte cheie: alfabet, paleografie, <i>De re diplomatica, capitale, minuta</i>. Săptămânile 3-4: Materiale și instrumente de scris. Bibliografie: Constantin I. ANDREESCU, <i>Manual de paleografie latină</i>, București-Iași 1938, pp. 7-24. Guido BATTELLI, <i>Lezioni di paleografia</i>, Libreria Editrice Vaticana, 2002, pp. 33-50. Giorgio CENCETTI, <i>Lineamenti di storia della scrittura latina</i>, Pàtron Editore, Bologna, 1997, pp. 21-35. E.M. THOMPSON, <i>Greek and Latin Palaeography</i>, London, 1893, pp. 12-47. Cuvinte cheie: suport material de scris: frunze de palmier, scoarța arborilor, cărămizi, pânză de in, scoici, metale, fildeș, ardezie, oale, marmură, piei, piatră, tăblițe cerate, papyrus, pergament, hârtie; instrumente de scris: <i>rasorium, novacula, forceps, corrosorium, plumbum, lapis amatita, stylus, canna, calamus, iuncus, arundo, fistula, scalprum, scalpellum, artavus, cultellus scripturalis, temperatorium, theca libraria, theca calamaria, cornuum, atramentorium scriptorium, prospera</i> etc.</p>	<p>metoda expozitivă, dialogul</p>	
<p>Săptămânile 5-6: Scrierea latină în epoca romană. Bibliografie: Constantin I. ANDREESCU, <i>Manual de paleografie latină</i>, București-Iași, 1938. <i>Perioada Romano-barbară</i>, pp. 46-53. Giulio BATTELLI, <i>Lezioni di paleografia</i>, Libreria Editrice Vaticana, 2002. IV. <i>La Scrittura e i codici nei centri di cultura romana e tardoantica (secc. I-VIII)</i>, pp. 61-89. Giorgio CENCETTI, <i>Lineamenti di storia della scrittura latina</i>, Pàtron Editore, Bologna, 1997, pp. 59-77. Cuvinte cheie: <i>scriptura capitalis, quadrata, rustica, minuscula cursiva, scriptura uncialis, scriptura capitalis, libraria, scriptura minuscula libraria, scriptura cancellaria, semiuncialis</i>, etc.</p>	<p>metoda expozitivă, dialogul</p>	
<p>Săptămânile 7-8: Particularitățile scrierii latine în evul mediu timpuriu. Bibliografie: Giulio BATTELLI, <i>Lezioni di paleografia</i>, Libreria Editrice Vaticana, 2002, pp. 115-173. Giorgio CENCETTI, <i>Lineamenti di storia della scrittura latina</i>, Pàtron Editore, Bologna, 1997, pp. 79-149. Cuvinte cheie: “scrierile naționale”, <i>scriptura insularis maiuscula, minuscula insularis</i>, scriere de cancelarie, scriere merovingiană, <i>scriptura libraria</i> în Franța, <i>scriptura precarolina</i> de la Luxeuil și de la Laon, <i>scriptura precarolina</i> de la Corbie, <i>scriptura precarolina</i> în Germania, <i>minuscula Retica, cursiva nova</i> din Italia, <i>curia pontificalis, scriptura curialis</i> a corporației notarilor din Napoli, <i>scriptorium, minuscula libraria</i> în scriptoriile italiene: Verona, Bobbio, Lucca; Montecassino: <i>minuscula libraria</i> derivată din <i>cursiva, cursiva visigotica: scriptura libraria</i> în Spania, <i>minuscula visigotica</i>, etc.</p>	<p>metoda expozitivă, dialogul</p>	
<p>Săptămânile 9-10: Unitatea scrierii latine carolino-gotică. Bibliografie: Giulio BATTELLI, <i>Lezioni di paleografia</i>, Libreria Editrice Vaticana, 2002, pp. 173-224. Giorgio CENCETTI, <i>Lineamenti di storia della scrittura latina</i>, Pàtron Editore, Bologna, 1997, pp. 151-228. Cuvinte cheie: reformă ortografică, <i>minuscula carolina, minuscula</i></p>	<p>metoda expozitivă, dialogul</p>	

<p><i>diplomatica</i>, <i>minuscule cancellaria</i>, <i>scriptura gotica</i>, varietăți naționale, <i>scripturae scholasticae</i>, <i>scriptura libraria gotica</i>, <i>scriptura documentaria gotica</i>, <i>scriptura cancellaria</i> în Italia, <i>scriptura bastarda</i> în Franța și Germania, <i>scriptura cancellaria</i> engleză, «laettra de privilegios», «lettra de albaláes» în Spania, <i>usus librarius scripturae documentariae</i>, etc.</p> <p>Săptămânile 11-12: Scrierea latină umanistă și scrierea latină modernă.</p> <p>Bibliografie: Giulio BATTELLI, <i>Lezioni di paleografia</i>, Libreria Editrice Vaticana, 2002, pp. 225-233. Constantin I. ANDREESCU, <i>Manual de paleografie latină</i>, București-Iași, 1938, pp. 75-88. Giorgio CENCETTI, <i>Lineamenti di storia della scrittura latina</i>, Pàtron Editore, Bologna, 1997, pp. 229-307.</p> <p>Cuvinte cheie: criza scrierii gotice în Italia, <i>scriptura semigotica libraria</i> (Pertrarca), «littera antiqua» (Poggio), <i>Schola Florentina</i>, <i>semigotica Italiana documentaria</i>, <i>scriptura cancellaria</i> (Italia), tipar, <i>scriptura humanistica</i> și <i>scriptura gothica</i> în epoca modernă, «Littera Sancti Petri».</p> <p>Săptămânile 13-14: Abreviațiile în scrierea latină.</p> <p>Bibliografie: Constantin I. ANDREESCU, <i>Manual de paleografie latină</i>, București-Iași, 1938, pp. 91-177. Adriano CAPPELLI, <i>Dizionario di abbreviature latine ed italiane usate nelle carte e codici specialmente del Medio-Evo</i>, Editore Ulrico Hoepli, Milano, 1996⁶. Giorgio CENCETTI, <i>Lineamenti di storia della scrittura latina</i>, Pàtron Editore, Bologna, 1997, pp. 309-412.</p> <p>Cuvinte cheie: tratate de prescurtări, prescurtări în epigrafie, prescurtări în codice și în documente, note tironiene, contragerea în tehnica stenografică tironiană, tahigrafie, «notae iuris», difuziune, «nomina sacra», sistem de abreviațiuni, element simbolic, compendii, semne de abreviere, combinare între elementul simbolic și elementul semantic, litere suprascrise, semne cu semnificație specifică, abreviațiuni silabice, abreviere prin trunchiere, abreviere prin contragere, semne convenționale și compendii de origine tahigrafică, abreviațiile din codicile juridice.</p>	metoda expozitivă, dialogul
	metoda expozitivă, dialogul
Literatura filosofică latină	
8.2. Curs	Metode de predare
	Observații

Săptămânile 9-10: Cicero și eclecticismul filosofic latin**Fontes**

Cicero, *Tusculane / Tusculanae* IV-V, în *Opere alese*, vol. III, Editura Univers, București, 1973, pp. 23-103. Cicero, *Despre supremul bine și supremul rău / De finibus bonorum et malorum*. *Despre stat / De republica*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1983. Cicero, *Despre legi / De legibus*, în *Opere alese*, vol. II, Editura Univers, București, 1973, pp. 185-209. Cicero, *Despre îndatoriri / De officiis*, în *Opere alese*, vol. III, Editura Univers, București, 1973, pp. 225-301. Cicero, *Despre bătrânețe / De senectute*, în *Opere alese*, vol. III, Editura Univers, București, 1973, pp. 107-142. Cicero, *Despre prietenie / De amicitia*, *ibid.*, pp. 185-222. <http://agoraclass.fltr.ucl.ac.be/concordances/intro.htm#cic>
<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/searchresults?q=cicero>

Studia

Pierre Boyancé, *Etude sur le Songe de Scipion*, Feret, Bordeaux, 1936. M. O. Lișcu, *L'expression des idées philosophiques chez Cicéron*, Les Belles lettres, Paris, 1937. Carlos Lévy, *Cicero Academicus. Recherches sur les Académiques et sur la philosophie cicéronienne*, Ecole Française de Rome, Rome, 1992. Carlos Lévy, *Histoire de la philosophie. Cicéron*, CNED, 2010.

Săptămânile 11-12: Paradigma stoică senecană**Fontes**

Lucius Anneus Seneca, *Scriseri filozofice alese*, Editura Minerva, BPT, București, 1981. Seneca, *De ira* (ediție bilingvă), Melita Editori, 1990. Seneca, *Dialoguri*, vol. I-II, tr. ro. Vichi Eugenia Dumitriu și Ștefania Ferchedeu, Editura Polirom, Iași, 2004. Seneca, *Despre binefaceri. Despre îngăduință*, tr. ro. Ioana Costa și Octavian Gordon, Editura Polirom, Iași, 2005. Seneca, *Scrisori către Luciliu*, tr.ro., Editura Științifică, București, 1967. Seneca, *Epistole către Luciliu*, vol. I-II, tr. ro. Ioana Costa, Editura Polirom, Iași, 2007-2008. Seneca, *Della consolazione* (ediție bilingvă latină-italiană), Melita Editori, 1990. Seneca, *Naturales quaestiones. Științele naturii în primul veac*, tr. ro. Tudor Dinu, Vichi Eugenia Dumitriu, Ștefania Ferchedeu, Lavinia Cuta, Editura Polirom, Iași, 1999.

<http://agoraclass.fltr.ucl.ac.be/concordances/intro.htm#sen>

Studia

Pierre Grimal, *Seneca sau conștiința Imperiului*, Editura Univers, București, 1992. G. Guțu, *Seneca*, Editura științifică, București, 1999. E. Cizek, *Seneca*, Editura Albatros, București, 1972. A. Bourguery, *Sénèque Prosateur. Etudes littéraires et grammaticales sur la prose de Sénèque le Philosophe*, Les Belles Lettres, Paris, 1922. Gh. Vlăduțescu, *Filosofia în Roma antică. Forme și evoluții*, Editura Albatros, București, 1991, pp. 138-209.

Săptămâna 13: Epictet și Marcus Aurelius**Fontes**

Epictet, *Manualul și Marcus Aurelius, Către sine*, tr.ro., Editura Minerva, București, 1977. Epictet, *Manualul și Fragmente*, tr.ro., Editura Saeculum Vizual, București, 2002.

Studia

Vasile Pârvan, *M. Aurelius Verus Caesar și L. Aurelius Commodus A. D. 138-161. Studiu istoric*, în vol. "Studii de istoria culturii antice", ed. de Nelu Zugravu, Editura Științifică, București, 1992, pp. 37-147. Pierre Grimal, *Marc Aurèle*, Fayard, Paris. Pierre Hadot, *La citadelle intérieure*, Fayard, Paris, 1992. Thomas Roussot, *Marc-Aurèle et l'empire romain*, L'Harmattan, 2005

Săptămâna 14: Eclecticismul medioplatonic apuleian**Fontes**

Apulée, *Du dieu de Socrate / De deo Socratis*, în "Oeuvres complètes", tr. fr. par Victor Bétolaud, tome second, Garniers Frères, Paris, 1891, pp. 97-160.

http://agoraclass.fltr.ucl.ac.be/concordances/apulee_demon_Socrate/

Apulée, *Apologie. Florides*, texte établi et traduit par Paul Vallette, Société

- Cursuri interactive
- Mijloace vizuale
- Participare activă
- Referate

- Cursuri interactive
- Mijloace vizuale
- Participare activă
- Referate

- Cursuri interactive
- Mijloace vizuale
- Participare activă
- Referate

- Cursuri interactive
- Mijloace vizuale
- Participare activă
- Referate

http://agoraclass.fltr.ucl.ac.be/concordances/apulee_apologia/
http://agoraclass.fltr.ucl.ac.be/concordances/apulee_florides/

Paul Valette, *L'apologie d'Apulée*, Librairie C. Klincksieck, Paris, 1908. Géraldine Puccini-Delbey, *De Magia d'Apulée*, Atlande, mars 2004. Béatrice Bakhouch, *Platonisme et magie dans l'Apologie d'Apulée*, dans *Vita Latina* n° 170, p. 147-160. Marcel Le Glay, *Les religions de l'Afrique romaine au IIe siècle d'après Apulée et les inscriptions*, dans *L'Africa Romana*, I, 1983 (1984), p. 47-61. Nicole Méthy, *Poésie et culture dans l'Afrique du second siècle : le témoignage de l'Apologie d'Apulée*, dans *Revue belge de Philologie et d'Histoire* n° 76, 1998, p. 87-98. Nicole Méthy, *La communication entre l'homme et la divinité dans les Métamorphoses d'Apulée*, dans *Les Études classiques*, n° 67, 1999, p. 43-56. Henriette Pavis d'Escarac, *Pour une étude sociale de l'Apologie d'Apulée*, dans *Antiquités Africaines* n° 8, 1974, pp. 89-101. Henriette Pavis d'Escarac, *Apulée (IIe siècle ap. J.-C.), rhéteur africain de la province Romaine*, dans *Les Africains*, V, Paris, 1977, pp. 45- 73.

Constantin I. ANDREESCU, *Manual de paleografie latină*, București-Iași, 1938. Giulio BATTELLI, *Lezioni di paleografia*, Libreria Editrice vaticana, 2002. Bernhard BISCHOFF, *Latin Palaeography: Antiquity and the Middle Ages*. Translated by Daibhí Ó Cróinín, David Ganz. Cambridge University Press. Berthold BRETHOLZ, *Lateinische Palaeographie*. Dritte auflage, Leipzig-Berlin, Teubner, 1926. Michelle P. BROWN, *A Guide to Western Historical Scripts from Antiquity to 1600*. London, The British Library, 1990. Adriano CAPPELLI, *Dizionario di abbreviature latine ed italiane* usate nelle carte e codici specialmente del Medio-Evo riprodotte con oltre 14000 segni incisi con l'aggiunta di uno studio sulla brachigrafia medioevale, un prontuario di Sigle Epigraphiche, l'antica numerazione romana ed arabica ed i segni indicanti monete, pesi, misure, etc., Editore Ulrico Hoepli, Milano, 1996⁶. Giorgio CENCETTI, *Lineamenti di storia della scrittura latina*. Dalle lezioni di paleografia (Bologna, a.a. 1953-54). Ristampa a cura di Gemma Guerrini Ferri con indici e aggiornamento bibliografico. Pàtron Editore, Bologna 1997. Fernando De LASALA, S.I., *Esercizi di paleografia latina*, con 30 tavv. e CD-Rom, Pont. Un. Gregoriana, Roma 1998². Armando PETRUCCI, *Breve storia della scrittura latina*. Nuova edizione riveduta e aggiornata, Roma, Bagatto Libri, 1992. Maurice PROU, *Manuel de paléographie latine et française du VIe au XVIIe siècle avec 23 fac-similés en phototypie*, Paris, Alphonse Picard Éditeur, 1892². Andrew ROBINSON, *The Story of Writing*, Thames and Hudson, 1995. J.-B. SILVESTRE, *Paléographie universelle*, 4 voll., Paris, Didot, 1839-1841. Edward Maunde THOMPSON, *Handbook of Greek and Latin Palaeography*. London, 1893.

Ettore Paratore, *La letteratura latina dell'età repubblicana e augustea*, Sansoni, Milano, 1969. Vincenzo Usani, *Storia della letteratura latina nelle età reppubblicana e augustea*, Milano, 1929. René Pichon, *Histoire de la littérature latine*, Paris, 1924⁹. Pierre Grimal, *Literatura latină*, Editura Teora, București, 1997. Augusto Rostagni, *Storia della letteratura latina*, 3 vol., ed. III, revăzută de I. Lana, Torino, 1964. Jean Brun, *Le stoïcisme*, PUF, Paris, 1966. Léon Robin, *La pensée grecque et les origines de l'esprit scientifique*, Editions Albin Michel, Paris, 1973, pp. 385-401 (L'Ancien Stoicisme). Ion Banu, *Filosofia elenismului ca etică*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1980. Gheorghe Vlăduțescu, *Filosofia în Grecia veche*, Editura Albatros, București, 1984, pp. 391-468. Gheorghe Vlăduțescu, *Filosofia în Roma antică. Forme de gândire și evoluții*, Editura Albatros, București, 1991. Carlos Lévy, *Histoire de la philosophie. Cicéron*, CNED, 2010. Susanne Bobzien, *Determinism and Freedom in Stoic Philosophy*, Clarendon Press, 1998. Brad Inwood, *The Cambridge Companion to the Stoics*, Cambridge Univ. Press, 2003. Katerina Ierodiakonou, *Topics in Stoic Philosophy*, Clarendon Press, Oxford, 1999.

- conținutul disciplinei este în concordanță cu ceea ce se predă în alte centre universitare

10. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală 100%
10.4 Curs și seminar	Corectitudinea și completitudinea cunoștințelor Gradul de asimilare a limbajului de specialitate	colocviu	
10.5 Curs practic	Capacitatea de aplicare practică a cunoștințelor teoretice dobândite		
	Criterii ce vizează aspectele atitudinale: conștiinciozitatea, interesul pentru studiul individual		
10.6 Performanța studentului în urma promovării disciplinei			
<ul style="list-style-type: none"> cunoașterea elementelor fundamentale de teorie și aplicarea lor practică 			

Data completării

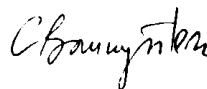
Semnătura titularilor

Semnătura titularului

de curs

de seminar

21.03.2020

Data avizării în departament

Semnătura directorului de departament

22.03.2020

Data avizării la

Semnătura Prodecanului

Ștampila facultății

Decanat

responsabil

29.04.2020

